

ՎԱՀԱՆ ԲԱՅԲՈՒՐԴՅԱՆ

ՀԱՅ ԻՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԸ

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, արտակարգ և լիազոր դեսպան Վահան Բայբուրդյանը ծնվել է 1933 թ. սեպտեմբերի 11-ին Ախալցխա քաղաքում: Նրա մանկությունն ու պատանեկության վաղ շրջանն անցել են կրթական-մշակութային հարուստ ավանդույթներ ունեցող, հայա-հոծ և հայաշունչ այդ քաղաքում: Հայրական կողմից նրա նախնիները Կարին (Էրզրում) նահանգի Բաբերդ (Բաբուրդ) քաղաքից էին, մայրական կողմից՝ Էրզրումից: 1829 թ.՝ Ադրիանապոլսի ռուս-թուրքական պայմանագրի կնքումից անմիջապես հետո, չհանդուրժելով օսմանյան անագորոյն լուծը, տասնյակ հազարավոր հայերի հետ Կարինի նահանգի առաջնորդ Կարապետ արքեպիսկոպոս Բագրատունու գլխավորությամբ նրանք գաղթել են ռուսական զորքերի կողմից նոր նվաճված Ախալցխա քաղաքը և հաստատվել այնտեղ: Բայբուրդյանների բազմամարդ գերդաստանը Ախալցխայում հայտնի է եղել «բաբերդցոնք» մականունով: Այդ ավանդապաշտ, քրիստոնեական հավատքին ջերմեռանդորեն նվիրված, խոնարհ ու աշխատասեր ընտանիքի անդամները եղել են տոհմիկ արհեստավորներ, որոնք թեև կարողացել են նոր բնակավայրում իրենց համար ապահովել բարեկեցիկ կյանք, սակայն մշտապես ապրել են «կորուսյալ երկրի» կարոտակեզ հուշերով՝ հայրենիքի նկատմամբ սիրո, ջերմության և նվիրվածության զգացումները փոխանցելով իրենց ժառանգներին:

1949 թ. Բայբուրդյանների ընտանիքը տեղափոխվեց Երևան: 1957 թ. ավարտելով Երևանի պետական պետական

համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի իրանական բա-
ժինը՝ Վ. Բայբուրդյանը մեկնեց Մոսկվա՝ իր հետագա աս-
պիրանտական ուսումնառությունը շարունակելու համաշխար-
հային համբավ վայելող ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի
արևելագիտության ինստիտուտում: Այդ գիտական օջախում
ստանալով արևելագիտական փայլուն պատրաստվածու-
թյուն, հաջողությամբ պաշտպանելով թեկնածուական ատե-
նախոսությունը՝ 1965 թ. երիտասարդ արևելագետը վերա-
դառնում է Երևան: Անմնացորդ նվիրվելով հայ արևելագի-
տությանը՝ Վ. Բայբուրդյանի գիտական հետաքրքրություն-
ներն ու հետագա ճակատագիրը սերտորեն կապվեցին Հա-
յաստանի գիտությունների ակադեմիայի արևելագիտության
ինստիտուտի հետ, որտեղ նա աշխատում է մինչ օրս: Այստեղ
բազմաշնորհ գիտնականն անց է կացրել իր ստեղծագոր-
ծական կյանքի ամենաբեղուն կեսդարյա ժամանակահատ-
վածը և անվիճելի ներդրում ունեցել ակադեմիական այդ
բացառիկ կենտրոնի, սկզբում՝ Հայաստանի գիտությունների
ակադեմիայի սեկտորի (1958-1971 թթ.), այնուհետև Արևելա-
գիտության ինստիտուտի ձևավորման ու կայացման գործում:
Տաղանդաշատ գիտնականը վճռական և կարևոր դեր է խա-
ղացել հայ արևելագիտության ինստիտուցիոնալ և ռազմավա-
րական ուղղությունների ձևավորման ու զարգացման գոր-
ծում՝ պատմագրությանը ժառանգելով մնայուն և մեծարժեք
աշխատություններ իրանագիտության, քրդագիտության,
թուրքագիտության, իսլամագիտության, Հայկական հարցի
դիվանագիտական պատմության, հայ ժողովրդի քաղաքա-
կան պատմության, հայ գաղթօջախների պատմության և այլ
գիտակարգերում: Պրոֆեսոր Վ. Բայբուրդյանն արդի հայ
իրանագիտության անվիճելի առաջատարն է, ում գիտական
մեծածավալ մենագրություններն ու հետազոտությունները
հրատարակվել են նաև արտասահմանում տարբեր լեզուներ-
ով՝ նրան բերելով միջազգային ճանաչում: Ներկայումս պրո-

Ֆետորն իր ոլորտի ամենահեղինակավոր գիտնականներից է և հայ ժամանակակից արևելագիտության կարկառուն դեմքերից մեկը: Նրա ծանրակշիռ ներդրումն ու պատկառելի ժառանգությունը, ստանալով նաև միջազգային արձագանք, դասել են նրան համաշխարհային արևելագիտության ակադեմիական երկխոսության առանցքային մասնակիցների շարքերը:

Վ. Բայբուրդյանին հատուկ է գիտական ուսումնասիրությունների լայն տեսադաշտը: Նրա գիտական հետաքրքրությունները մշտապես տարբերվել են իրենց ինքնատիպությամբ և բազմակողմ ուղղվածությամբ՝ Մերձավոր ու Միջին Արևելքի երկրների միջազգային հարաբերություններ, Իրանի և Թուրքիայի պատմություն, միջազգային հարաբերություններ, հայագիտություն (այդ թվում՝ նաև քաղաքական հայագիտություն), Հայկական հարցի պատմություն: Մշտապես ստանձնելով ամենաբարդ թեմաների ուսումնասիրությունն ու լուսաբանումը՝ պրոֆետորն իրեն հատուկ լայնախոհությամբ, անգամ գիտության գաղափարայնացվածության խորհրդային տարիներին իր յուրաքանչյուր հետազոտության հիմքում դրել է հայրենասիրությունը, ազգային շահի խոր գիտակցումն ու գիտականության բարձր պատասխանատվությունը, որոնք հատուկ են գիտահետազոտական աշխատանքում իմաստավորված և կայացած մասնագետին: Վ. Բայբուրդյանի ավելի քան կես դար շարունակվող գիտական անձնվեր և անդուլ գործունեության արդյունքն ու արգասիքն ամփոփվել են Հայաստանում և արտասահմանում հրատարակված 15 մեծածավալ մենագրություններում, 120-ից ավելի գիտական հոդվածներում և նրա խմբագրությամբ լույս ընծայված երկու տասնյակի հասնող գիտական աշխատություններում:

Վ. Բայբուրդյանի գիտական հետաքրքրությունների ոլորտում ի սկզբանե հայտնվել են երկու կարևոր թեմաներ՝ հայ առևտրական կապիտալի և Իրանի հայ համայնքի ու հայ-

կական գաղթօջախների պատմությունը: Ինչպես հայտնի է, հայ և հատկապես իրանահայ վաճառական-խոջաները XVI դարից մինչև XVIII դարի կեսերը Արևմուտքի և Արևելքի միջև միջազգային առևտրի կարևոր միջնորդներ էին՝ մրցակիցներ չունենալով հատկապես ցամաքային քարավանային առևտրի բնագավառում: 1969 թ. ռուսաց լեզվով լույս տեսավ պրոֆեսորի «Նոր Զուղայի հայ գաղթօջախը XVII դարում (Նոր Զուղայի դերը իրանա-եվրոպական քաղաքական և տնտեսական հարաբերություններում)» մենագրությունը, որը Մոսկվայում պաշտպանել էր որպես թեկնածուական ատենախոսություն: Տարիներ անց՝ 1996 թ., Թեհրանում հրատարակվեց «Համաշխարհային առևտուրը և իրանահայությունը XVII դարում» ծավալուն ուսումնասիրությունը, որը նույն թվականին Թեհրանում լույս ընծայվեց նաև պարսկերեն թարգմանությամբ: Ժամանակի իրանական մամուլը լայնորեն արձագանքեց այդ գրքին: Այս յուրօրինակ հետազոտությունն անմիջապես իր վրա հրավիրեց հայ և օտարազգի գիտնականների ուշադրությունը՝ արժանանալով նրանց բարձր գնահատականին: Գրքի վերաբերյալ տպագրվեցին մի շարք գրախոսականներ: Այնուհետև, 2004 թ. Հնդկաստանում՝ Նյու Դելի քաղաքում, անգլերենով հրատարակվեց պրոֆեսոր Բայբուրդյանի «Միջազգային առևտուրը և հայ վաճառականները XVII դարում» մեծածավալ աշխատությունը, որն արտասահմանյան գիտական հանդեսներում դարձյալ արժանացավ բարձր գնահատականի: Մասնավորապես ԱՄՆ-ում հանրաճանաչ պատմաբան Ռ. Հովհաննիսյանը, Սիրիայում՝ Թ. Թորոսյանը այդ գրքի մասին հանդես եկան գրախոսականներով: Իսկ գրքի շնորհանդեսը տեղի ունեցավ Լոս Անջելեսում՝ արժանանալով մի շարք անվանի ամերիկացի գիտնականների հատուկ ուշադրությանը: Վ. Բայբուրդյանի լայն կտավի այս աշխատությունները շարադրված են գիտական շրջանառության մեջ դրված նորահայտ բազմաթիվ աղբյուր-

ների, փաստերի և տարալեզու գրականության հիման վրա և ըստ էության խնդրի ուսումնասիրության բնագավառում միանգամայն ծանրակշիռ ավանդ են, հիրավի նոր խոսք թե՛ իրանագիտության, թե՛ հայագիտության ոլորտում:

Հատուկ ուշադրություն նվիրելով հայ գաղթօջախների և իրանահայ համայնքի հիմնախնդրին՝ 2007 թ. Վ. Բայբուրդյանը հրատարակեց նաև «Նոր Ջուղա» աշխատությունը, իսկ 2013 թ.՝ «Իրանի հայ համայնքը. արդի հիմնախնդիրներ» մենագրությունները: Նշված աշխատություններում և խնդրին առնչվող բազմաթիվ հոդվածներում նա բացահայտում է Իրանի հայ գաղթօջախների և իրանահայ համայնքի կարևոր դերակատարումը հայ քաղաքական մտքի ձևավորման ու ազգային-ազատագրական գաղափարների վերելքի գործում, համոզիչ փաստերով ցույց տալիս, որ ուշ միջնադարում ու պատմության նոր շրջանում հայերն իրենց կարևոր ավանդն են ունեցել Արևելքի և Արևմուտքի քաղաքակրթությունների մշակութային շփումներում: Պատմաբանը հիմնավոր փաստերով զարգացնում է այն հայեցակարգը, որ պատմական ճակատագրի բերումով ապրելով օտար միջավայրում՝ իրանահայությունը կարևոր դեր է խաղացել հայության տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կյանքում, իսկ Նոր Ջուղան ամբողջ XVIII դարի ընթացքում եղել է հայ մտավոր և տնտեսական կյանքի ամենաաչքի ընկնող կենտրոնը: Հիրավի, պրոֆեսոր Բայբուրդյանը թե՛ հայրենիքում, թե՛ Հայաստանից դուրս ձեռք է բերել հայ առևտրական կապիտալի և Իրանի հայ գաղթօջախների պատմության հմուտ գիտակի համբավ: Պատահական չէ, որ ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի կողմից հենց նրան էր վստահվել շարադրելու «Հայ ժողովրդի պատմություն» (1972 թ.), «Հայոց պատմություն» (2014 թ.) ակադեմիական բազմահատորյակների՝ Իրանի հայ գաղթօջախներին նվիրված բաժինները:

Վ. Բայբուրդյանի ուշադրության կենտրոնում են մշտապես եղել Իրանի և Օսմանյան կայսրության պատմության բազմաբովանդակ խնդիրները, որոնց վերաբերյալ հրատարակել է մեծ թվով խորքային ուսումնասիրություններ: Նա առաջինն է համակողմանի քննության ենթարկել XX դարի սկզբի թուրք-իրանական հարաբերությունները՝ բացահայտելով Մերձավոր ու Միջին Արևելքի տարածաշրջանում այդ երկու առաջատար պետությունների միջպետական հարաբերությունների առանձնահատկությունները: Նրա «Թուրք-իրանական հարաբերությունները 1900-1914 թթ.» ծավալուն մենագրությունն (1974 թ.) իր բնույթով եզակի ուսումնասիրություն է, որը 1975 թ. նա հաջողությամբ պաշտպանել էր որպես դոկտորական ատենախոսություն և չափազանց մեծ ուշադրության արժանացել գիտական շրջանների կողմից: Այն թարգմանվել է պարսկերեն և 1989 թ. լույս ընծայվել Սպահանում՝ համառոտագրված տարբերակով՝ «Թուրքիայի քաղաքականությունը Իրանի նկատմամբ XX դարի սկզբներին» վերնագրով: Աշխատության առանձին բաժիններ լույս են տեսել Ստամբուլի մամուլում՝ թուրքերեն: 1999 թ. լույս տեսավ Վ. Բայբուրդյանի «Իրանն այսօր» մեծածավալ աշխատությունը: Նրանում առաջին անգամ լուսաբանվել են նաև նորանկախ Հայաստանի և Իրանի՝ երկու հարևան և ինքնիշխան պետությունների միջև միջպետական պաշտոնական հարաբերությունների հաստատման հիմքերը: Թեև Հայաստանի անկախության հռչակումից հետո երկար ժամանակ չէր անցել, այդուհանդերձ հեղինակը լավագույնս ներկայացրել է Հայաստանի համար տարածաշրջանային այդ առանցքային պետության հետ հարաբերությունների առաջնահերթություններն ու հեռանկարները՝ երկու դրացի պետությունների միջև քաղաքական, առևտրատնտեսական, մշակութային բնագավառների ռազմավարական կարևոր ծրագրերի շեշտադրմամբ, որոնք անկասկած կմնան հայ ժամանակակից իրա-

նագիտության հետագա ուսումնասիրությունների ուղեծրում: Գրքում առանձին տեղ է հատկացվել Իրանի հայ գաղթօջախի պատմությանը, համայնքային խնդիրների լուսաբանմանը: Վ. Բայբուրդյանը հանդես է եկել նաև մի շարք ուշագրավ հոդվածներով՝ նվիրված հայ-իրանական հարաբերություններին՝ Հայաստանի անկախության ձեռքբերումից հետո: Տասնամյակների գիտահետազոտական բովով անցած պատմաբանը, ով հիանալի պատկերացնում է Իրանի պատմության ամենախրթին ծալքերը, հայ արևելագիտության պատմության մեջ առաջինը նախաձեռնեց այդ երկրի ամբողջական պատմության շարադրումը: 2005 թ. ընթերցողի սեղանին դրվեց մեզանում նախատիպը չունեցող եզակի մի հիմնարար աշխատություն, որում հեղինակը խորամուխ է եղել Իրանի քաղաքական, տնտեսական, մշակութային բոլոր հանգուցային իրադարձություններին և զարգացումներին՝ ընդգրկելով Իրանի պատմությունը հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը: 2006 թ. լույս տեսավ այդ աշխատության երկրորդ լրամշակված հրատարակությունը:

Վ. Բայբուրդյանն իր ուրույն տեղն ու ներդրումն ունի նաև հայ օսմանագիտության բնագավառում: 2011 թ. լույս տեսավ Բայբուրդյանի «Օսմանյան կայսրության պատմություն» ծավալուն մենագրությունը, որտեղ հեղինակը հանրագումարի է բերել այդ պետության պատմությանը վերաբերող վերջին տասնամյակում հայրենական և արտասահմանյան թուրքագետների կատարած հետազոտությունների արդյունքները: Գրքում շարադրված է Օսմանյան կայսրության պատմությունը՝ սկսած թյուրքալեզու ցեղերի՝ Փոքր Ասիա ներթափանցումից և թուրք-օսմանների պետության կազմավորումից մինչև այդ կայսրության կործանումը:

Վ. Բայբուրդյանը միաժամանակ քուրդ ժողովրդի պատմության և հատկապես հայ-քրդական հարաբերությունների բնագավառում համաշխարհային ճանաչում վայելող մասնա-

գետ է: Նա առաջիններից մեկն էր, ով ձեռնամուխ եղավ հայ-քրդական հարաբերությունների պատմության հարցերի ուսումնասիրությանը: Հիմնախնդրի շուրջ հետազոտություններն անվանի գիտնականի երկարամյա տքնաջան աշխատանքի արդյունքն են, և նրա ներդրումն այդ բնագավառում արժանացել է միջազգային գիտական հանրության ճանաչմանը: Նրա «Հայ-քրդական հարաբերությունները Օսմանյան կայսրությունում XIX դարում և XX դարի սկզբին» (1989 թ.), «Քրդերը, Հայկական հարցը և հայ-քրդական հարաբերությունները պատմության լույսի ներքո» (2008 թ.) մենագրությունները լայն ընդգրկումով հիմնարար աշխատություններ են, որոնցում հսկայական փաստագրական նյութի բազմակողմ ուսումնասիրության հիման վրա առաջ են քաշվում հայ և քուրդ ժողովուրդների պատմության վիճելի կամ առհասարակ չհետազոտված հիմնախնդիրների և իրադարձությունների նորովի մեկնաբանություններ ու վերլուծություններ: Ի դեպ, «Քրդերը, Հայկական հարցը և հայ-քրդական հարաբերությունները պատմության լույսի ներքո» աշխատությունն արժանացել է Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, Ռուսաստանի հայերի միության, ՀՀ Սփյուռքի նախարարության և ՀՀ ԳԱԱ համատեղ սահմանված առաջին մրցանակի և «Դոկորես Զոհրաբ Լիբման ֆոնդի» դրամաշնորհով թարգմանվել է անգլերեն և 2013 թ. հրատարակվել Կանադայում: Անկասկած կարելի է փաստել, որ Վ. Բայբուրդյանի քրդագիտական ուսումնասիրությունները խոշոր նպաստ են նաև հայագիտության բնագավառում: Դրանցում քննարկվում են Օսմանյան կայսրության, այնուհետև նաև հանրապետական Թուրքիայի կազմում քուրդ ժողովրդի քաղաքական և տնտեսական պատմության դրվագները, հայ-քրդական հարաբերությունների պատմությունը, հայկական ու քրդական հարցերի արձարժումները միջազգային դիվանագիտական ատյաններում: Վ. Բայբուրդյանի քրդագիտական հետաքրքրություն-

ները ներկայացված են՝ նաև բազմաթիվ ուշագրավ հոդվածներում, որոնցից են՝ «Հայ-քրդական հարաբերությունները Հայաստանի առաջին հանրապետության գոյության տարիներին», «XX դարի 20-30-ական թվականների քրդական ապստամբությունները և թուրք-իրանական հարաբերությունները», «Քրդական գործունը Հայկական հարցի, արևմտահայերի զանգվածային ջարդերի և Հայոց ցեղասպանության մեջ», «Հայկական հարցը և հայ-քրդական հարաբերությունները 1918-1920 թթ.», «Քրդական հարցը հանրապետական Թուրքիայում» և այլն: Բեղմնավոր գրչի տեր գիտնականի տեսադաշտում են մշտապես եղել Հայկական հարցի, արևմտահայոց ցեղասպանության, հայ ժողովրդի պատմության բազում այլ հարցերին նվիրված հետազոտությունները: Հայկական հարցի ուսումնասիրությունը նրա կողմից կատարվել է յուրահատուկ ձևով՝ քուրդ ժողովրդի պատմության հետ սերտ առնչությամբ, քննարկվել են երկու դրացի ժողովուրդների պատմության աղբյուրները վերջին մի քանի դարերի ընթացքում: Դա միանգամայն արդարացված մոտեցում է, քանի որ Արևմտյան Հայաստանի տարածքում հայերն ու քրդերը կողքկողքի ապրել են մի քանի դար շարունակ, և նրանց քաղաքական պատմության զուգահեռ ուսումնասիրությունը հետազոտողի համար բացահայտում է նոր իրողություններ և փաստարկներ:

Վ. Բայբուրդյանի՝ պատմաբան-հետազոտողի և բարձր որակավորում ունեցող արևելագետի բնորոշ հատկանիշն է գիտական անխոնջ որոնումների ձգտումը: Նա իր հետազոտությունները շարադրում է լայն հայացքով, ծավալուն ընդգրկմամբ և գեղեցիկ հայերենով: Շնորհիվ իր լայնախոհության, վերլուծական ընդգրկուն հնարավորությունների՝ Վ. Բայբուրդյանի գիտական պրպտումների առարկա են դարձել նաև իսլամագիտությունը, մասնավորապես իսլամական գոր-

ծոնը Մերձավոր և Միջին Արևելքի արդի միջազգային հարաբերություններում:

Պրոֆեսորի անսպառ եռանդն ու աշխատասիրությունը դրսևորվել են նաև մանկավարժության և գիտակազմակերպչական գործունեության բնագավառներում: Նա զբաղեցրել է ակադեմիական ու բուհական բարձր պաշտոններ, արժանացել տարատեսակ շքանշանների և մրցանակների: Վ. Բայբուրդյանը երկար տարիներ եղել է Արևելագիտության ինստիտուտի գիտական քարտուղար, ավագ գիտաշխատող, աղբյուրագիտության պրոբլեմատիկային խմբի ղեկավար, Իրանի բաժնի վարիչ, Երևանի Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի համաշխարհային պատմության ամբիոնի վարիչ, գիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր, ռեկտորի պաշտոնակատար, ԵՊՀ միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոնի վարիչ:

Մեծ է Վ. Բայբուրդյանի վաստակը նաև հայ արևելագետների նոր սերնդի և միջազգայնագետ կադրերի ձևավորման գործում: Նա մոտ 50 գիտաշխատողների գիտական ղեկավար է եղել և ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի գիտական աստիճաններ շնորհող մասնագիտական խորհրդրդի անդամ է: Նրա վաստակն ուսանելի փորձ է եկող սերնդի համար: Մեծանուն և բազմաշնորհ գիտնականը, տիրապետելով գիտահետազոտական հետաքրքրությունների տասնյակի հասնող և էապես իրարից տարբերվող ոլորտների, մոտ կես դար Երևանի տարբեր բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում դասավանդել է արևելագիտությանը, հայագիտությանը և միջազգային հարաբերություններին վերաբերող առարկաներ՝ իր հարուստ գիտելիքներն անմնացորդ նվիրելով իր սաներին: Ներկայումս էլ, շնորհիվ Վ. Բայբուրդյանի, հայ ուսանողների ուշադրության կենտրոնում շարունակում են մնալ այնպիսի հատուկ դասընթացներ, ինչպի-

սիք են՝ «Հայկական հարցը և միջազգային դիվանագիտությունը», «Իսլամական գործունը արդի միջազգային հարաբերություններում», «Հայաստանի Երրորդ հանրապետության միջազգային հարաբերությունները և արտաքին քաղաքականության արդի խնդիրները», «Քրդերը, Հայկական հարցը և հայ-քրդական հարաբերությունները» և այլ կարևոր և ռազմավարական հիմնախնդիրներ:

Նա կոլեկտիվ կամ ընդհանրացնող շատ աշխատանքների համահեղինակ է, խմբագիր կամ գրախոս և գործուն մասնակցություն ունի հայագիտության, արևելագիտության բնագավառում գիտական հրատարակությունների գործում: Պրոֆեսոր Բայբուրդյանն արևելագիտական, հայագիտական, միջազգային հարաբերություններին վերաբերող զգալի թվով հրատարակություններ է գրախոսել և խմբագրել: Պրոֆեսորը ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի կողմից հրատարակվող «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրներ և ժողովուրդներ» մատենաշարի խմբագրական խորհրդի և «Հայաստանի հարակից երկրների պատմություն» քառահատորյակի խմբագրական խորհրդի անդամ է և «Բանբեր Երևանի համալսարանի» հանդեսի պատասխանատու խմբագիրը: Տարիներ շարունակ նա եղել է Խ. Աբովյանի անվան Հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի, Երևանի պետական համալսարանի և ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի գիտական խորհուրդների անդամ, մասնակցել և հայ արևելագիտական միտքը հաջողությամբ ներկայացրել է միջազգային և հայրենական տարբեր գիտաժողովներում:

Խորագետ տաղանդավոր պատմաբան լինելուց բացի, Վ. Բայբուրդյանը նաև հմուտ դիվանագետ է: 1992 թ. Արևելքի անվիճելի գիտակը, հմուտ իրանագետը նշանակվեց նորանկախ Հայաստանի Հանրապետության առաջին գործերի հավատարմատար (1992-1994 թթ.), իսկ ապա նաև առաջին ար-

տակարգ և լիազոր դեսպանը (1994-1998 թթ.) Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում: Իրանում նրա պաշտոնավարման ժամանակահատվածը ծայրահեղ դժվարին տարիներ էին Հայաստանի նորանկախ Հանրապետության համար: Արցախում կենաց-մահու պատերազմ էր, իսկ Ադրբեջանի և Թուրքիայի կողմից շրջափակման օղակի մեջ վերցված Հայաստանն ապրում էր տնտեսական ճգնաժամ: Նման պայմաններում Հայաստանի հարավային հարևան Իրանը մեր հանրապետության համար դառնալու էր արտաքին աշխարհի հետ կապ հաստատելու եզակի ուղի և առկա տնտեսական խնդիրները լուծելու կարևորագույն գործընկեր: Իզուր չէ, որ այդ տարիներին ժողովուրդն Իրանը Հայաստանին կապող ճանապարհն անվանեց «փրկության ճանապարհ»: Վեց տարի անընդմեջ դեսպան Վ. Բայբուրդյանն Իրանում իր դիվանագիտական առաքելությունն իրականացրեց ուժերի ծայրաստիճան լարումով, ներշնչմամբ և բարձր պատասխանատվությամբ, իսկ ամենակարևորը՝ մեծագույն արդյունավետությամբ, որն ակնհայտորեն դրսևորվել է հայ-իրանական բազմաբնույթ հարաբերություններում: Հաղթահարելով դժվարին ճանապարհ՝ նա մեծ նպաստ է բերել հայրենիքին ու հարազատ ժողովրդին՝ միաժամանակ նպաստելով հայ-իրանական միջպետական հարաբերությունների վերընթաց զարգացմանը: Լայն մտահորիզոնով, մտքի ճկունությամբ օժտված Վ. Բայբուրդյանն այս պատասխանատու աշխատանքում մշտապես դրսևորել է ոչ միայն դիվանագետի համար խիստ կարևոր գործնական խառնվածք, պրոֆեսիոնալ վարքագիծ, գործի հիանալի իմացություն, այլև իր հայրենիքի պետական շահի գիտակցման, նրա ռազմավարական առաջնահերթությունները հստակ գնահատող անձնվեր զավակի անմնացորդ նվիրվածություն:

Անկախ զբաղեցրած պաշտոնից ու դիրքից՝ գործընկերներն ու սաները նրան ճանաչում են որպես բարյացակամ,

պատրաստական, ընկերասեր անձնավորության: Նրա անձի մեջ համատեղված են ոչ միայն արտասովոր աշխատասիրության տեր ներհուն և տաղանդավոր գիտնականը, այլև ազնիվ ու բարեկիրթ մարդը: Վ. Բայբուրդյանին բնորոշ են իսկական մտավորականի բարձր հատկանիշները և մարդկային ազնիվ նկարագիրը:

ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի բոլոր աշխատակիցները մեծանուն գիտնականին ի սրտե ցանկանում են արևշատություն և հետագա գիտական բեղմնավոր գործունեություն:

ՀՀ ԳԱԱ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ